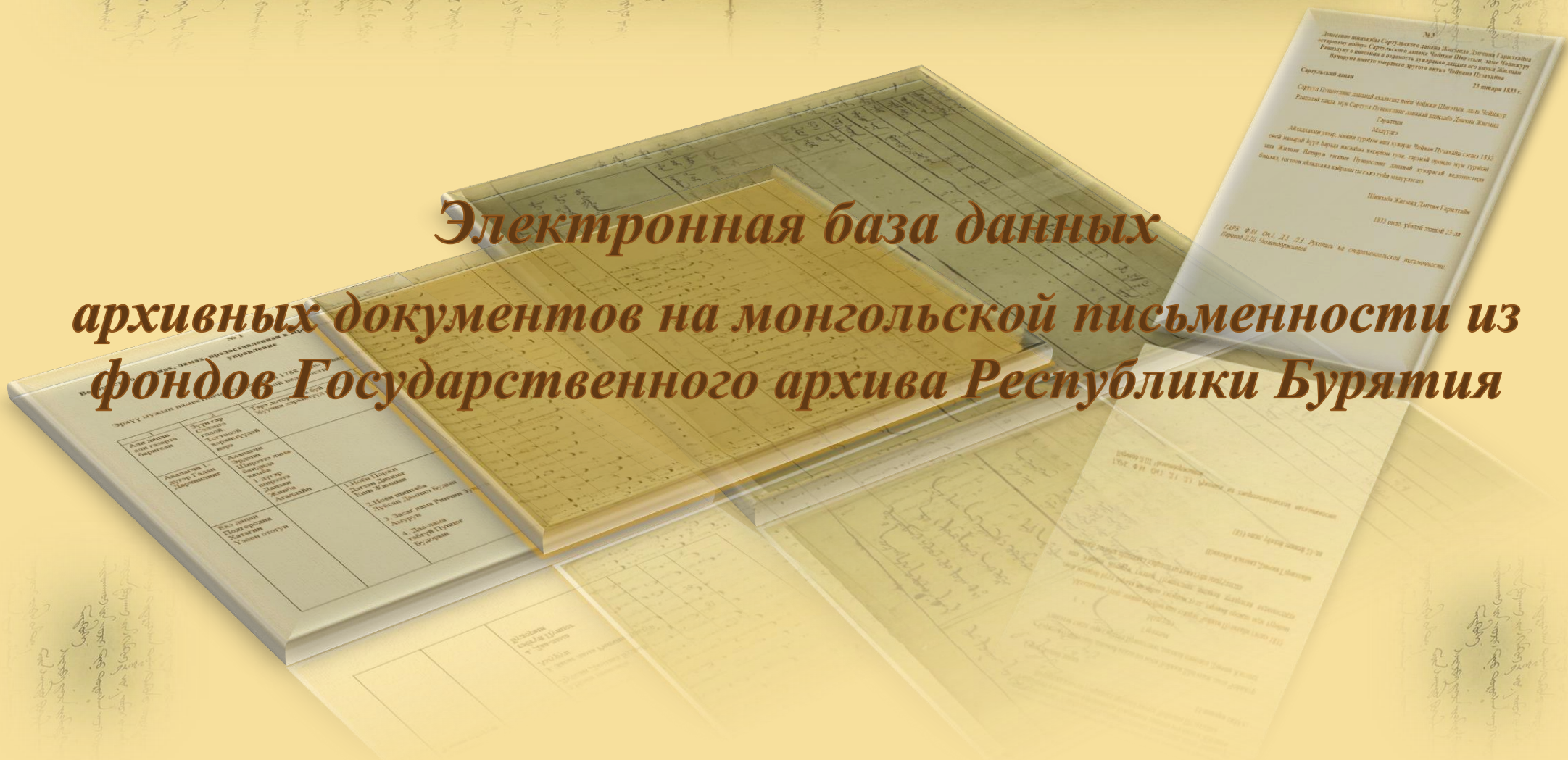

Электронная база данных архивных документов на монгольской письменности из фондов Государственного архива Республики Бурятия

В 2016 г. рамках Государственной программы Республики Бурятия «Сохранение и развитие бурятского языка в Республике Бурятия» Министерство культуры Республики Бурятия в целях обеспечения доступа к архивным документам на монгольской письменности инициировало пилотный проект по выявлению, переводу и созданию электронной базы данных. В 2017 г. эта работа была продолжена.

В результате анализа фондов Государственного архива Республики Бурятия, требующих ввода в научный оборот архивных документов на монгольской письменности, одним из фондов был выбран фонд 430 «Тугну-Галтайский дацан» с объемом документов 92 ед. хр. за 1831-1934 гг.

Работа по выявлению, переводу и созданию электронной базы данных документов на монгольской письменности из фондов Государственного архива Республики Бурятия состояла из последовательных этапов, в результате которых на сайте Государственного архива Республики Бурятия www.gbu-garb.ru и на интернет-портале www.soyul.ru в подразделе «Электронная база данных документов на монгольской письменности из фондов Государственного архива Республики Бурятия» будет размещена электронная база данных. Пользователям будет предоставлена возможность увидеть, как общий перечень документов электронной базы, так и получить доступ к электронному образу документа. Электронный образ документа представляет собой совмещенный текст – электронный образ документа на монгольской письменности и текст перевода на бурятском языке.

На сегодняшний день выявлено, отобрано и переведено с монгольской письменности 15 страниц документов Тугну-Галтайского дацана.

ПЕРЕЧЕНЬ
документов на монгольской письменности
фонда № 430 «Тугну-Галтайский дацан»

№№ п.п.	Дата документ а	Заголовок документа	Поисковые данные (фонд, опись, дело, номер листа)	Примечани я
1	01 января 1901 г.	Ведомости Тугну-Галтайского дацана Дашичойнхорлинг об имуществе дацана и стоимости его больших и малых сумэ	Ф.430. Оп.1. Д.45. Л.7-10	
2	15 марта 1917 г.	Обращение Временного общебурятского комитета о важнейших политических событиях и предположении о самоуправлении	Ф.430. Оп.1. Д.63. Л.22-25 об.	

<p>Handwritten notes in the first column.</p>	<p>Handwritten notes in the second column.</p>	<p>Handwritten notes in the third column.</p>	<p>Handwritten notes in the fourth column.</p>	<p>Handwritten notes in the fifth column.</p>	<p>Handwritten notes in the sixth column.</p>	<p>Handwritten notes in the seventh column.</p>	<p>Handwritten notes in the eighth column.</p>	<p>Handwritten notes in the ninth column.</p>	<p>Handwritten notes in the tenth column.</p>	<p>Handwritten notes in the eleventh column.</p>	<p>Handwritten notes in the twelfth column.</p>	<p>Handwritten notes in the thirteenth column.</p>	<p>Handwritten notes in the fourteenth column.</p>	<p>Handwritten notes in the fifteenth column.</p>	<p>Handwritten notes in the sixteenth column.</p>
<p>26.</p>	<p>Handwritten numbers and notes.</p>	<p>2700.</p>	<p>"</p>	<p>Handwritten numbers.</p>	<p>Handwritten numbers.</p>	<p>Handwritten numbers.</p>	<p>Handwritten numbers.</p>	<p>Handwritten numbers.</p>	<p>Handwritten numbers.</p>	<p>Handwritten numbers.</p>	<p>Handwritten numbers.</p>	<p>Handwritten numbers.</p>	<p>Handwritten numbers.</p>	<p>Handwritten numbers.</p>	<p>Handwritten numbers.</p>

№ 1

Ведомости Тугну-Галтайского дацана Дашичойнхорлинг об имуществе дацана и стоимости его больших и малых сумэ

01 января 1901 г.

Дасан хүмэд түрүүтэндэ хабаатай юумэнүүдынь

Тогтоолдо бэшгэдээн номер	16
Дасангай нэрэ	Дашичойнхорлинг, Түгнэ Галтайн дасан
Ехэ дасангай барилгын сэн	2100,00 тух.
Бага хүмэдэй тоо	4
Бага хүмэдэй барилгын ба шэмэгтэйн сэн	1672,38 тух.
1900 оной эхиндэ дасан ба хүмэд соо байһан бурхан номуудай ба хамаг эдлэлэй сэн	6576,56/3 тух.
1900 он соо хилын саанаһаа бэшлгээр абтаһан юумзгүй бүгөөд үгэлгын эздэй үргэлзэн эдлэлнүүдэй сэнгынь	133,00 тух.
1901 оной эхиндэ дасан ба хүмэд соо байһан зөөринүүдэй хамтын сэн	6709,56/3 тух.
Дасангай дэлэг харша ба эдеэнэй гэр, амбаар тингээл гэрэ мэтэ барилгануудай хамтын сэн	110,00 тух.
Эдеэнэй гэр, амбаарнууд соо байһан тогоо гулга, аяга шанага түрүүтэн эдлэлэй хамтын сэн	15,00 тух.
Эдгээр хамтын сэнгынь	125,00 тух.

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.45. Л.7. Рукопись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова

<p>Handwritten notes in the left margin, including a vertical list of items.</p>	<p>Handwritten notes in the top margin, including '1000' and '100'.</p>		<p>Handwritten notes in the top margin, including '1000' and '100'.</p>		<p>Handwritten notes in the top margin, including '1000' and '100'.</p>		<p>Handwritten notes in the top margin, including '1000' and '100'.</p>		<p>Handwritten notes in the top margin, including '1000' and '100'.</p>		<p>Handwritten notes in the top margin, including '1000' and '100'.</p>	
	<p>Handwritten notes in the top margin, including '1000' and '100'.</p>		<p>Handwritten notes in the top margin, including '1000' and '100'.</p>		<p>Handwritten notes in the top margin, including '1000' and '100'.</p>		<p>Handwritten notes in the top margin, including '1000' and '100'.</p>		<p>Handwritten notes in the top margin, including '1000' and '100'.</p>		<p>Handwritten notes in the top margin, including '1000' and '100'.</p>	
pp.	mo.	no.	pp.	da	ll.	su.	ed.	sp/2	mm.	ab/2	ad.	no/m
<p>Main body of handwritten notes, organized into columns corresponding to the headers above. The text is dense and covers the majority of the page.</p>												

Продолжение документа № 1

Мүнгэн жасын гус отчет болой (болоно)

Дасангай дэргэдэхи лама санаартанай тоо	11
1900 он соо ороhon олзонь	380,15 гүх.
Үүнһээ дасангай жасада орохо ёһотой арбанай гурбан хубинь	114,04/2 гүх.
Үүнһээ бэшгэй гаргаша ба бусадтайн хэргэсэлдэ гаргагдаһаниинь	19,75 гүх.
Саала дасангай жасала үлдэжэ ороһониинь	14,29/2 гүх.
Урда жэлнүүдэй орошоһоо 1900 ондо эли байха ёһотой мүнгэниинь	153,26/1 гүх.
653 гү 26/1 мү-һөө шэнэ баригдаһан догшодой хүмын шэлэлгэндэ	
500 гү гаргагдаал саала үлдэһениинь	
Мүнөө 1901 оной эхиндэ эли байһан мүнгэн жасань, дүн хамта	247,55/3 гүх.

Ажаглалта

1-дэхи, 37 номерто бэшгэдэһэн саарһа хүжөөр бүтээһэн найданай арбан дүрбэдүгээр, Лүдэ 28 гүх. сэнтэйе Санжи Пайбуугай;

2-дохи, 38 номерто бэшгэдэһэн саарһа хүжөөр бүтээһэн найданай арбан табадугаар Бэжэд хэмээхын гүндаа 24 гүх. сэнтэйе Дүлзэн Дагбын;

3-дахы, 39 номерто бэшгэдэһэн саарһа хүжөөр бүтээһэн найданай арбан зургадугаар Мижэда хэмээхын гүндаа 24 гүх. сэнтэйе Бадма Ошорой;

4-дэхи, 40 номерто бэшгэдэһэн хүжэ саарһаар бүтээһэн Бурхан багшын хоёр шраваг нэгэнэй 20 гүх.-өөр дүшэн гүхэриг сэнтэйе Буда Жарбын;

5-дахы, 80 номерто бэшгэдэһэн ехэ Дэлэгжамьяншадбын гүндаа 17 гүхэриг сэнтэйе зайһан Мүнхэ Ринчинэй;

6-дахы, шэнэ баригдаһан Догшидой хүмын оройдо ээдые алталһан ганжар 250 гүхэриг сэнтэйе Галсан Нямын;

7-дохи, мүн хүмын ганжарай хоёр этэгээдтэ байха мүн ээд алталһан хоёр норбо шэмэгые нэгэнэй 30 гүх.-өөр хамта 60 гүхэриг сэнтэйе зайһан Сэдэб Доржын;

эдгээр хамта 443 гүхэриг сэнтэй эдлэлнүүды дээрэ

/саашаа дутуу байна/

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.45. Л.7об. Рукопись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

№	Handwritten notes															
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
1	do.	mo.	do.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.
2	"	"	"	"	no.	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"

№	Handwritten notes															
	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.
1	no.	m.	n.	do.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.	no.
2	"	"	no.	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"

Handwritten notes in the left margin, including the number 1907 and various illegible characters.

Продолжение документа № 1

Түгнэ Галтайн дасанда ба үүнэй дэргэдэхи бага хүмэдтэ байдаг болон бэшэшье үүндэ хабаатай зөөринуүдэй огчөг, 1900 оной туладахи болоно. 1901 оной январь харын нэгэнэй үдэртэ зохёогдобо.

№	Юүмэнэй нэрэнүүд	тү мү
	Ехэ дасан соо	
1.	зэд алталхан (томохо) ехэ Майлари бурханай	40,--
2.	гуули алталхан богдо Зонхобын гүнлаагай	30,--
3.	зэд алталхан Майлари бурханай	40,--
4.	гуули алталхан Майлари бурханай	20,--
5.	гуули алталхан 1-дэхи номерто бэшэгдээн ехэ Майларинин арсаланта шэрээ гүшэлгын	20,25
6.	зэд алталхан бүтөөд мүн 1-дэхи номерой ехэ Майларинин 2 шарвагуудай нэгэнэй 1,55 түх.-өөр	30
7.	зэд алталхан Зонхобын гүнлаагай	20,--
8.	зэд алталхан Арьяабалта бурханай	25,--
9.	зэд алталхан Шэгэмүни бурханай	15,--
10.	хүжөөр бүтэээн ехэ Абида бурханай	18,--
11.	хүжөөр хээн алталхан бурханай	17,--
12.	саарһа хүжөөр хээн алталхан Манзушэри бурханай	7,--
13.	саарһа хүжөөр хээн һама бурханай	10,--
14.	хүжөөр хээн Ногоон Дара эхэ бурханай	10,--
15.	модоор хээн шэрэтэй алталхан Гүнриг бурханай	15,--
16.	модоор хээн шэрэтэй алталхан Ногоон Дара эхэ бурханай	13,--
17.	модоор хээн алталхан шэрэтэй Махагала бурханай	7,--
18.	шабараар хээн Яманлага бурханай	2,--
19.	саарһаар бүтэээн бишыхан Абида бурханай	3,--
20.	хүжөөр бүтэээн Ногоон Дара эхэ бурханай	20,--

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.45. Л.8. Рукопись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

Продолжение документа № 1

№	Юүмэнэй нэрэнүүд	тү мү
21.	шагжу нандай жабьюттай бурханай	3,--
22.	7 бишыхан Шагжа бурхадай нэгэнэй 30 мүнгөөр хамта	2,10
23.	саарһа хүжөөр бүтэээн Шэгэмүни бурханай	40,--
24.	саарһаар бүтэээн арбан зургаан найданай 1-дүгээр Янлагжун хэмээхын гүнлаагай	25,--
25.	саарһаар бүтэээн мүн найданай 2-дугаар Мабамба хэмээхын гүнлаагай	25,--
26.	саарһаар бүтэээн мүн найданай гутагаар (3-дугаар) Нанганай хэмээхын гүклаагай	24,--
27.	саарһаар бүтэээн мүн найданай дүтгээр (4-дүгээр) Дүйдэн хэмээхын гүнлаагай	26,--
28.	саарһаар бүтэээн найданай табтагаар (5-дугаар) Доржо Мойбу хэмээхын гүнлаагай	23,--
29.	саарһаар бүтэээн найданай зургадугаар Самбуу хэмээхын гүнлаагай	22,--
30.	саарһаар бүтэээн найданай долодугаар Сэрбүү хэмээхын гүнлаагай	28,--
31.	саарһаар бүтэээн найданай наймадугаар Барадувааза хэмээхын гүнлаагай	25,--
32.	саарһаар бүтэээн найданай юһэдүгээр Багула хэмээхын гүнлаагай	25,--
33.	саарһаар бүтэээн найданай арбадугаар Дашанзан хэмээхын гүнлаагай	28,--
34.	саарһаар бүтэээн найданай арбан нэгэдүгээр Ламбаран хэмээхын гүнлаагай	22,--
		680
		35
35.	модоор хээн Юндэрнамжал бурханай субарганай	10,--
	Зураг бурхалай зүйл	
36.	59 ехэ дэлэг бурхалай нэгэнэй 6 түх.-өөр хамта	354,--
37.	44 бага дэлэг бурхалай нэгэнэй 5 түх. 45/1 мү.-өөр хамта	243,91/1
38.	10 бага дэлэг бурхалай нэгэнэй 1 түх. 50 мү.-өөр хамта	15,--
39.	нэгэ бишыхан дэлэг бурханай	1,80
40.	10 бага дэлэг бурхалай нэгэнэй нэгэ түх. 40 мү.-өөр хамта	14,--
41.	9 бага дэлэг бурхалай нэгэнэй 1 түх. 45 мү.-өөр хамта	13,05
42.	5 бага дэлэг бурхалай нэгэнэй 1 түх. 50 мү.-өөр хамта	7,50

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.45. Л.8. Рукопись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

Продолжение документа № 1

№	Юүмэнэй нэрнүүд	тү мү
43.	1 ехэ дэлэг алталхан һама бурханай	10,--
44.	2 дунда дэлэг хайн сагай мянган бурханай	16,--
45.	1 дунда дэлэг Ногоон Дара эхэ бурханай	5,--
46.	1 бишыхан дэлэг Дуйнхор бурханай	3,--
47.	4 дунда дэлэг хайн сагай мянган бурхал, нэгэнэй 7 түх.-өөр	28,--
48.	1 дунда дэлэг Ногоон Дара эхэ бурханай	5,--
49.	1 дунда дэлэг Базарсада бурханай	5,--
50.	1 дунда дэлэг Сэндэмэ бурханай	6,--
51.	1 дунда дэлэг Сагаан Дара эхэ бурханай	5,--
52.	1 бага дэлэг Дуйнхор бурханай	3,--
53.	1 бага дэлэг Ногоон Дара эхэ бурханай	2,--
54.	1 дунда дэлэг Дуйнхор бурханай	7,--
55.	1 ехэ дэлэг Жүглэр Намжил бурханай	6,75
56.	1 ехэ дэлэг наһанай гурбан бурханай	7,50
57.	1 бишыхан дэлэг Абида бурханай	1,45
58.	бага модон хүмэнүүдтэй 3 зураг бурхалай нэгэнэй 1 түх. 50 мүй.-өөр	4,50
59.	3 дунда дэлэг бурхалай нэгэнэй 10 түх.-өөр хамта	30,--
60.	1 дунда дэлэг Тооба бурханай	8,--
61.	1 дунда дэлэг Сагаан Дара эхэ бурханай	7,--
62.	1 дунда дэлэг Абида бурханай	5,--
63.	1 дунда дэлэг Зонхобо забһарай хүмын	5,--
64.	1 ехэ дэлэг Абида бурханай	8,--
65.	1 дунда дэлэг Отошо бурханай	6,--
66.	саарһаар бүтээһэн найданай арбан хоёдугаар Сонёмлэн хэмээхын гүнлаагай	23,--
67.	саарһаар бүтээһэн найданай арбан гурбадугаар Ламдан хэмээхын гүнлаагай	26,--
68.	саарһа хүжөөр бүтээһэн найданай арбан дүрбэдүгээр Лүдэ хэмээхын гүнлаагай	28,--

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.45. Л.8 об. Ручпись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

Продолжение документа № 1

№	Юүмэнэй нэрнүүд	тү мүй
69.	саарһа хүжөөр бүтээһэн найданай арбан табадугаар Бэжэд хэмээхын гүнлаагай	24,--
70.	саарһа хүжөөр бүтээһэн найданай арбан зургадугаар Мижэдба хэмээхын гүнлаагай	24,--
71.	саарһа хүжөөр бүтээһэн Бурхан багшын хоёр шраваг нэгэнэй 20 түх.-өөр	40,--
72.	хоёр Түглэнэй	11,--
73.	нэгэ хүрэл пурбын	17,--
74.	модоор хэһэн ехэ Абида бурханай субарганай	20,--
75.	модоор хэһэн наһанай гурбан бурханай субарганай	13,--
76.	модоор бүтээһэн ехэ субарганай	15,--
77.	модоор хэһэн Аюуша бурханай дунда зэргын субарганай	8,--
78.	модоор хэһэн наһанай гурбан бурханай бага субарга, шэрэтэй алталһанай	6,--
79.	забһарай хүмын гурбан бишыхан субаргадай нэгэнэй 3 түх.-өөр	9,--
80.	модоор хэһэн Юндэрнамжал бурханай субарганай	10,--
Зураг бурхалай зүйл		
81.	59 ехэ дэлэг бурхалай нэгэнэй 6 түх.-өөр хамта	354,--
82.	44 бага дэлэг бурхалай нэгэнэй 5 түх. 45/1 мүй.-өөр хамта	243,91/1
83.	10 бага дэлэг бурхалай нэгэнэй 1 түх. 50 мүй.-өөр хамта	15,--
84.	нэгэ бишыхан дэлэг бурханай	1,80
85.	10 бага дэлэг бурхалай нэгэнэй нэгэ түх. 40 мүй.-өөр хамта	14,--
86.	9 бага дэлэг бурхалай нэгэнэй 1 түх. 45 мүй.-өөр хамта	13,05
87.	5 бага дэлэг бурхалай нэгэнэй 1 түх. 50 мүй.-өөр хамта	7,50
88.	1 ехэ дэлэг алталхан һама бурханай	10,--
89.	2 дунда дэлэг хайн сагай мянган бурханай	16,--
90.	1 дунда дэлэг Ногоон Дара эхэ бурханай	5,--

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.45. Л.8 об. Ручпись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

№	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.	50.										
	100.	101.	102.	103.	104.	105.	106.	107.	108.	109.	110.	111.	112.	113.	114.	115.	116.	117.	118.	119.	120.	121.	122.	123.	124.	125.	126.	127.	128.	129.	130.	131.	132.	133.	134.	135.	136.	137.	138.	139.	140.	141.	142.	143.	144.	145.	146.	147.	148.	149.	150.
	151.	152.	153.	154.	155.	156.	157.	158.	159.	160.	161.	162.	163.	164.	165.	166.	167.	168.	169.	170.	171.	172.	173.	174.	175.	176.	177.	178.	179.	180.	181.	182.	183.	184.	185.	186.	187.	188.	189.	190.	191.	192.	193.	194.	195.	196.	197.	198.	199.	200.	
	201.	202.	203.	204.	205.	206.	207.	208.	209.	210.	211.	212.	213.	214.	215.	216.	217.	218.	219.	220.	221.	222.	223.	224.	225.	226.	227.	228.	229.	230.	231.	232.	233.	234.	235.	236.	237.	238.	239.	240.	241.	242.	243.	244.	245.	246.	247.	248.	249.	250.	
	251.	252.	253.	254.	255.	256.	257.	258.	259.	260.	261.	262.	263.	264.	265.	266.	267.	268.	269.	270.	271.	272.	273.	274.	275.	276.	277.	278.	279.	280.	281.	282.	283.	284.	285.	286.	287.	288.	289.	290.	291.	292.	293.	294.	295.	296.	297.	298.	299.	300.	
	301.	302.	303.	304.	305.	306.	307.	308.	309.	310.	311.	312.	313.	314.	315.	316.	317.	318.	319.	320.	321.	322.	323.	324.	325.	326.	327.	328.	329.	330.	331.	332.	333.	334.	335.	336.	337.	338.	339.	340.	341.	342.	343.	344.	345.	346.	347.	348.	349.	350.	
	351.	352.	353.	354.	355.	356.	357.	358.	359.	360.	361.	362.	363.	364.	365.	366.	367.	368.	369.	370.	371.	372.	373.	374.	375.	376.	377.	378.	379.	380.	381.	382.	383.	384.	385.	386.	387.	388.	389.	390.	391.	392.	393.	394.	395.	396.	397.	398.	399.	400.	

Продолжение документа № 1

№	Юмэнэй нэрэнүүд	тү мү
91.	1 бишыхан дэлэг Дуйнхор бурханай	3,-
92.	4 дунда дэлэг найн сагай мянган бурхад, нэгэнэй 7 түх.-өөр	28,-
93.	1 дунда дэлэг Ногоон Дара эхэ бурханай	5,-
94.	1 дунда дэлэг Базарсада бурханай	5,-
95.	1 дунда дэлэг Сэндэмэ бурханай	6,-
96.	1 дунда дэлэг Сагаан Дара эхэ бурханай	5,-
97.	1 бага дэлэг Дуйнхор бурханай	3,-
98.	1 бага дэлэг Ногоон Дара эхэ бурханай	2,-
99.	1 дунда дэлэг Дуйнхор бурханай	7,-
100.	1 екэ дэлэг Жүглэр Намжил бурханай	6,75
101.	1 екэ дэлэг наһанай гурбан бурханай	7,50
102.	1 бишыхан дэлэг Абида бурханай	1,45
103.	бага модон хүмэнүүдтэй 3 зураг бурхадай нэгэнэй 1 түх. 50 мү.-өөр	4,50
104.	3 дунда дэлэг бурхадай нэгэнэй 10 түх.-өөр хамта	30,-
105.	1 дунда дэлэг Тооба бурханай	8,-
106.	1 дунда дэлэг Сагаан Дара эхэ бурханай	7,-
107.	1 дунда дэлэг Абида бурханай	5,-
108.	1 дунда дэлэг Зонхобо забһарай хүмын	5,-
109.	1 екэ дэлэг Абида бурханай	8,-
110.	1 дунда дэлэг Отошо бурханай	6,-
111.	1 екэ дэлэг Жамьян Шадба бурханай	17,-
	Һударай аймагууд	
112.	106 боти бэшэмэл Ганжуур номуудай нэгэнэй 24 түх. 28 мү. 2 пол.-аар	2574,21
113.	225 боти дарамар Данжуур номуудай нэгэнэй 3 түх.-өөр	675,-
114.	102 боти дарамар Ганжуур номуудай нэгэнэй 3 түх. 25-5 мү.-өөр	331,50
115.	43 боти Зонхобын сүмбүм нэгэнэй 1 түх. 50-50 мү.-өөр	64,50

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.45. Л.9. Рукопись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

Продолжение документа № 1

№	Юмэнэй нэрэнүүд	тү мү
116.	7 боти Бандидын сүмбүм нэгэнэй 1 түх. 50-50 мү.-өөр	10,50
117.	5 боти Жанжаа сүмбүм нэгэнэй 1 түх. 50 мү.-өөр	7,50
118.	дуншуур мааниин хүрдэнэй	260,-
119.	хүтэлбэри хүрдын	30,-
120.	мааниин хүтэлбэри хүрдын	20,-
121.	мааниин хүтэлбэри хүрдын	18,-
122.	мааниин хүтэлбэри хүрдын	17,-
	Дуутанай зүйл	
123.	9 хонхонуудай	11,70
124.	1 дамаарин	1,-
125.	3 паара сэллингүдэй	25,71
126.	1 паара сэллингэй	5,-
127.	5 паара сангуудай	42,85
128.	7 хэнгэрэгүдэй	24,50
129.	2 паара сэд бүрэнүүдэй	34,28/2
130.	1 дун бүрэнгэй	8,57
131.	2 паара бишхүүрэй	11,50
132.	2 паара гуулин ганлингуудай	10,-
133.	1 паара сэд бүгөөд мүнгэлһэн ганлингай	8,-
134.	1 паара сэд бүгөөд мүнгэлһэн бишхүүрэй	10,-
135.	2 эрэ(?)дун бүрэнүүдэй	4,-
136.	2 дуудармын	4,-
137.	хоёр хүрэл хэнгэргын	25,-
	Зула зоог үргэхэ тэригүүтэнэй зүйл	
138.	9 үе сад сүгсэнуудэй	23,-
139.	260 зулын наһатануудай	18,20
140.	2 паара бумбын	2,50

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.45. Л.9. Рукопись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

Продолжение документа № 1

№	Юмэнэй нэрэнүүд	тү мү
141.	3 толинуудай	3,-
142.	1 шүрэ шэгэдхэн мандалай	14,-
143.	хятад зэд бүлбын	10,-
144.	1 паара мүнглэн бойпорой	14,-
145.	сагаан гуулин дээрэ мүнглэн дойн толи, модон шэрээтэй	12,-
146.	3 зэд хүжэнүүдэй	8,-
147.	1 паара зэд бойпорой	--,70
148.	таба модон табагууд, нэгэнэй 35-5 мүй.-өөр	1,75
Шэмгүүдэй зүйл		
149.	нэгэ ганзайн	3,-
150.	сагаан бүдтэ зурамал шэрээтэй сахюусанай ганзайн	5,-
151.	сагаан бүдтэ зурамал шэрээтэй сахюусанай ганзайн	4,-
152.	сахюусанай ганзайн бүгөөд торгон шэмэгтэ номоной	10,-
153.	сахюусанай ганзайн бүгөөд торгон шэмэгтэ номон, мүнгэн хэрэгсэлтэй	20,-
154.	сахюусанай ганзайн бүгөөд торгон шэмэгтэ номоной (харандаагаар: 4422,47/2)	22,-
155.	30 лабринуудай	120,-
156.	2 ехэ хадагуудай	10,-
157.	2 ехэ хибүүдэй	5,-
158.	15 ехэ вандан хадагуудай	21,-
159.	90 даша гаршан хадагуудай	9,-
160.	50 бишыхан хадагуудай	15,-
161.	2 хэнэг номой хушалта торгоной	6,-
162.	2 дарсагай	5,-
163.	нэгэ набсын	1,-
164.	нэгэ дадин	3,-
165.	1 паар чымаа(?) фоормын	7,-

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.45. Л.9 об. Рукопись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

Продолжение документа № 1

№	Юмэнэй нэрэнүүд	тү мү
166.	дүрбэн торгон жалсануудай	5,-
167.	нэгэ бишыхан шүхэрэй	3,-
168.	2 паара балангуудай	6,-
169.	Гүнриг бурханай залаха дүрбэлжэн модон шэрээ дээрээ модон нарабататай, дооло ехэ шэрээгэй дүрбэн талада дүрбэн модон шэрээнүүд, шэрээтэй алталһанай	8,-
170.	модоор бүтээхэн Ногоон Дара эхэ бурхан ба модоор хэнэн наһанай гурбан бурханай субарга хоюулайе залаха, модоор хэнэн дүрбэлжэн гунгарбаа, шэрээтэй алталһан бүгөөд шэлтэй, рааматай столарна үүдэтэй шэрээтэй	5,-
171.	модоор хэнэн, шэрээтэй, алталһан түшлэгтэй, табан лабхар олбог ба түшлэгнь хамба хэрэгсэлтэй хуудалай ехэ шэрээнэй	25,-
172.	4 шэрээтэй модон шэрээнүүд, нэгэнэй 65-5 мүнгөөр хамта	2,60
173.	12 хэнэг бүдтэй шэрэмэл һеэе жаблануудай	54,50
174.	7 сэмбэ олбогууд ба 12 сэмбэ хүбөөтэй олбогууд	23,-
175.	2 шэрээтэй модон шэрээнүүдэй	1,-
176.	олбог, жаблан шэрээтэй	25,-
Майларн эрьехын хэрэгтэн		
177.	хүжөөр хэнэн заан тэргэтээе	30,-
178.	2 хэнгэрэгэй тэргэнүүдэй	2,-
179.	2 тахилай тэргэнүүд	4,-
180.	28 тахилай эдэй нэгэнэй 12 мүй.-өөр хамта	3,36
181.	дүрбэн ехэ шүхэрнүүдэй	6,-
182.	хоёр ехэ торгон шүхэрнүүдэй	21,52
183.	16 торгон балангуудай	16,-
184.	дүрбэн торгон жалсануудай	8,-
185.	50 ганлин балангуудай	30,-
186.	хоёр торгон балангуудай	6,-
187.	6 торгон линжабуудай (линхангуудай)	8,50
188.	2 торгон линжабуудай (линхангуудай)	2,80
(харандаагаар: 498, 28)		
Эдгээр дасан хүмэд соо байдаг, бии бүгэдэ зөөринүүдэй хамтын сэн		6709...56/3

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.45. Л.9 об. Рукопись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

№	201.	202.	203.	204.	205.	206.
<p>1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.</p>	<p>1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.</p>	<p>1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.</p>	<p>1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.</p>	<p>1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.</p>	<p>1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.</p>	<p>1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.</p>
<p>1.</p>	<p>20.</p>	<p>21.</p>	<p>22.</p>	<p>23.</p>	<p>24.</p>	<p>25.</p>
<p>1.</p>	<p>"</p>	<p>"</p>	<p>"</p>	<p>"</p>	<p>"</p>	<p>"</p>
<p>1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.</p>	<p>1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.</p>	<p>1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.</p>	<p>1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.</p>	<p>1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.</p>	<p>1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.</p>	<p>1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.</p>
<p>1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.</p>						<p>10</p>

Продолжение документа № 1

№	Юмэнэй нэрэнүүд	тү мү
	Жаган дотор байдаг	
189.	2 нэнжэтэй тогоонуудай	10,--
190.	1 бага шэрэм тогооной	5,--
191.	модон жаган төосоор хушалтатайя	7,--
192.	төосо хушалтатай амбаарай	17,--
193.	дасангай дэлэг харшын	86,--
	эдэгээрэй хамтын сэн	125,--

Ажаглалта:

1-дэхи 37 номерто бэшэгдэһэн, саарһа хүжөөр бүтээһэн, найданай арбан дүрбэдүгээр, Лүдэ хэмээхын гүндаа 28 түхэриг сэнтэйе Санжи Пайбуугай;

2-дохи, 38 номерто бэшэгдэһэн, саарһа хүжөөр бүтээһэн, найданай арбан табадугаар Бэжэд хэмээхын гүндаа 24 түхэриг сэнтэйе Дүлзэн Дагбын;

3-дахи, 39 номерто бэшэгдэһэн, саарһа хүжөөр бүтээһэн, найданай арбан зургадугаар Мижэдба хэмээхын гүндаа 24 түхэриг сэнтэйе Бадма Ошорой;

4-дэхи, 40 номерто бэшэгдэһэн, хүжэ саарһаар бүтээһэн, Бурхан багшын хоёр шарваг, нэгэнэй 20 түх.-өөр дүшэн түхэриг сэнтэйе Буда Жарбын;

5-дахи, 80 номерто бэшэгдэһэн, Жамьяншадбын гүндаа 17 түхэриг сэнтэйе зайһан Мүнхэ Ринчинэй;

эдгээр хамта нэгэ зуун гушан гурбан түхэриг сэнтэй эдлэлнүүды дээрэ нэрэлэгдэгшэ үгэлыгын эзэд бээр өөһэдын зөөринүүдээр бүтээлгэжэ, 1900 он соо энэ дасангай зөөри болгон үргэбэ.

Этигэлтэй шэрээтэ лама Жэгжэдэй

Дасангай староста Цэрэнэй

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.45. Л.10. Рубрици на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагрова.

№ 2

Обращение Временного общебурятского комитета о важнейших политических событиях и предположении о самоуправлении

15-28 марта 1917 г.

Бурядадй саг зуурын комитедноо

Шэтэдэ 1917 оной мартын 10-най үдэртэ болоһон Байгалай үмэнэдэхи можын буряаднарһаа хэдэн нюур шуулажа /сугларжа/ бүтээн

1-дэхи, тогтоомжо (протокол) хүтэлхэ гүрүүлэгшэ Богдановые, тогтооһон бодомжо шуулганарые тобшолон бэшгэлэжэ баталагшада Доржо Ринчинэйе һунгаба.

2-дохи, Гүрэнэй Дүүмын член аһан/байһан/ бүгөөд наһа бараһан Батадалай Ошорой ба бурядадй дунда эрдэмэй үйлэсые дэлгэрүүлжэ ударидан хүдэлэгшэ Павел Мурзин хоёрой ашые ханажа, шуулаһан бүгэдөөр бодожо дурсаба.

Шуулганай зүблэлээр тогтооһонинь

1-дэ, гүрэнэй хуулине саг зуура хүтэлбэрилэн захирагша орон, тэрэнэй бодомжолһон захиргаануудые зүбшөөн хүлэжэ, шэнэ тогтоһон гүрэнэй ахамадай эрхые зүбшөөн хүлэһэнэ мэдэрүүлхын тухайда сахилгаан мэдээгээр энэ дороо мэдээсэхээр бодомжолбо.

2-дохи, гүрэнэй хуулине шэнэлэн зохёохо зуура буряад зон бээр өөһэдын тухай шажанай хэрэг ба зоноо эрдэмдэ һураха, үбшэнтэниие аргалжа туһа хүргэжэ үйлэ хээд, газарай хэрэг эдэгээр зүйлнэрые мэдэжэ, зохёон тогтоохо эрхэ олохын ушарта Эрхүү ба Байгалай үмэнэдэхи можын буряаднар нэгэдэжэ жүдхэн хамтарха шухалаар бодомжолбо.

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.63. Л.22. Рукопись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

Продолжение документа № 2

3) гүрэнэй хуули хурагдажа, зоной дундаһаа һанал нэгэдэжэ һунгаһан нюурнууд гүрэнэй хуули бариха болоһон саг тула, нинтэ зоноо мүд болоһон ушартай имагта танилсуулха ба буряад зон өөһэдын байдалай ядарал гасалангуудые һонордохон /һонордуулан/ элишэлээд, тэдэгээрые али зохистой мүрөөр заһабарилан шэнэдхэжэ, тогтоон байгуулхын тухайда буряад зоной хамтын шуулга зарлаха ба тэрэхүү шуулганда зүблэхэ хэрэгүүдые газар газарһаа хуряамжалан шуулуулжа, бодомжолон шүүбэрилээд, этигэмжэтэйе олохо һомолготой комитет Шэтэдэ урда тогтооһоние баталжа, тэрэндэ үйлэдбэрилхөөр һунгагдаһан зон дээрэ член боложо орохо ба хэрэгтэнь имагта туһа хүргэхые гуйжа, Цанид хамба Агваан Доржын, Цэбээн Жамсарано, Базар Барадин, Гомбожаб Цэбэгэй гэгшэдтэ сахилгаан мэдээ үгэхөөр бодомжолбо. Баһашье Преловский ноёниие член болгон һунгаба.

4) шэнэ захиран тогтоһон тухайе зондоо бүрин ухуулха ба энээн тухай зоной һанал элирүүлэн хуряжа нэгэдхэхын ушарта газар газарай боолосой (волостиин), бүлэгэй, дасангай гэхэ мэтэ тусагаар комитетнуудые тогтоохые

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.63. Л.22. Рукопись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

Продолжение документа № 2

шухалада олдобо.

5) буриад зоной хамтын шуулганай болзор ивонин 15-нһаа нааша болгобол зохистойдо олдобо. Шуулганда хунгагдаха тухайда бодомжолхыень боолосой шуулганаар хунгалта үйлэдэхэ бүгөөд 21-нһээ дээшэ наһатан, эрэтэй эхэнэр илгадгүй хунгаха эрхэтэй байна. Хамтын шуулганда хуулсаха довереннаарай хизаарынь мянган эрхэтэнэй нэгэ нюур багсаажа хунгана. Мянганһаа доошо тоотой бүлгэмүүд нэгэ доверенна эльгээхэ. 1500-һаа хэтэрээ һаа, 2-ые эльгээхээр бодомжологдобо Дасангуудай талаһаа нэгэ нэгэ нюур хуулсана. Боолосой шуулганда олоной үйлэдэ туһа хүргэхэ найдабаритай эрдэмтэниие эрхэбэшэ урижа, тэдэгээр нюурнуудта хунгалта түгэс шанартай эрхэтэй бүгөөд хунгалтань нюуса байхые хүнэгдэнэ. Энэ тогтохо хамтын шуулганынь эхиндэ Дээдэ-Үдэдэ зарлагдаха ба саашын үргэлжэлэлүүдые Шэтэ ба Дээдэ-Үдэ тиигээд Эрхүү городуудта ээлжэлэн тогтоожо байбал таарамжатай гэжэ бодомжолбо. Мүнөө гүрэнэй захиргаанай шэнээр урбажа тогтоһон ушарта монгол буриад яһатан бүгэдөөр һаналаа нэгэдэжэ, хамтада шударгы хүшэлхэнь шухала байһан тулада хуушан хамба Шойнзон Юреөлтын ба бандида хамбатаниие Шэтэ дээрэ саг зуура тогтоһон буриадай комитедтэ хүндэтэ член боложо ерэхые гуйхаһаа гадна олоной үйлын һайн үрини болбосорол гарахын тухайда шажанай орой баригшадай адистид үзэхөөр бодомжолбо.

6) саг зуура тогтоһон комитедтоо зорилгоо дүүргэн, бүтээлдэ оруулха зуура али болохо арга шадал тэмсүүлэн оролдохые даабарилан гуйба.

7) Шэтэдэ тогтоогдоһон зоной амгалан байдалые сахиха городой комитедто буриад зоной талаһаа М.Н. Богдановые орохые хунгажа гуйба. Зүблөөнэй түрүүлэгшэ Богданов, шуулганай тогтооһые тобшолон бэшэглэгшэ Ринчино ба буса сугларһан 34 нюурнууд гарнуудаа табиба.

Шэтэдэ 1917 оной мартын 12-ой үдэрэй болоһон Байгалай үмэнэдэхи можын буриаднарһаа хэдэн нюур шуулажа бүтээһэн 2 тогтоомжо (протокол) шуулга хүтэлхэ түрүүлэгшэ М.Н. Богданов бээр саг зуурын засагай министрүүдэй зүблөөнэй түрүүлэгшэ-

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.63. Л.22об. Рукопись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

Продолжение документа № 2

- дэ сахилгаан мэдээгээр эльгээхэ бэшгые 1-дэхи шуулган дээрэ зохёоһониие энэ шуулганда айлдахада, нэгэн дуугаар зүбшөөжэ эльгээхэ боложо, сахилгаан мэдээгэй буулгабариие энэ тогтоомжодо хабсаргаба. Шэтэдэ тогтоохон зоной амгалан байдалые сахиха комитедто өөрын пост ба сахилгаан мэдээгэй зургаанай ахалагшаар тэндэхи буряад зон мүнөө боложо байһан гүрэнэй урбалганда үймэжэ, шэнэ засаг түрын албанда орохо дурагүй байна гэжэ сахилгаан мэдээгээр мэдээсэбэ гэһые шуулганай хүдэлэгшэнэр шуулганда айлдахаба.

Энээнэй гушаа шуулганай тогтооһонинь

Шуулганай нэрэнэй Эгэтын дасангай шэрээтэ Зодбын ба урдын тайшаанар Вамбацэрэнэй, Аюушын хоёрто зоной туһа ба тэрэнэй амгалан нуухын тулада тэндэхи буряад зондо тинмэ үймээе болгожо болохогүйе ойлгуулхые сахилгаан мэдээгээр гуйха, нимэ үймээнэй болоһон ушарһаа засаг түрын урбаһые ойлгуулһан ба шэнэ засаг түрын албанда орохые идхалһан бодомжогүй үймээ үлэ гаргахые тухайда буряад зондо заабарилһан соноскол тараахые зүблэнэй иүүлээр шуулганай тогтооһонинь

энэ мэтын соноскол тараахые зүбшөөбэ.

Түрүүлэгшын шуулганда тогтоохон тогтоомжые Байгалай үмэнэдэхи можын баруун талаһаа бандида хамба түрүүтэй морилһон нюурнуудтай хамта шуулган зүбшөөд олоһонинь

яһа илгэжа өөртөө эрхэ абаха (автономи) бүхы буряадта ерэхэнэй байтагай монгол буряад хэлэтэй хасаг хамниган ниялэжэ оролсоно. Хэрбээ тэдгээрэй яһа илгэжа өөртөө эрхэ эрүүе зүбшөөн айлдаа һаа, нэгэдэжэ шадана. Тогтоомжын 3-дахи зүйл хэбээр үлдээгдэбэ. 4-дэхи зүйл мүн тэрэ мэтэшэлэн. 5-дахи зүйлдэ нэмэлтэ оруулһанинь волость ба станицаһаа хунгадана. 6-дахи зүйл хэбээр үлдээгдэбэ. 7-дохи зүйл мүн тэрэ мэтэшэлэн. Зоной талые бариһан ушартай Шэтын бүлгэмһөө хүдөө сэлэнэй ба Байгалай үмэнэдэхи нүүдэл зондо тарааха һонин бэшгэ гаргалганда зөөрин туһаламжа үтэхые гуйһые шуулганда айлдахада, шуулганай тогтооһонинь

волостьнуудта ба бүлэгүүдтэ бадар зохёожо, туһаламжа үтэхэ гэжэ шиндэбэ.

Петроградта буряад хальмагай комитет тогтоон тула энээн гушаа

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.63. Л.23. Рукопись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

Продолжение документа № 2

шухала юу зүблэхэб гэжэ айладхахада, тогтооһонинь

буярадай саг зуурын комитеды Петроградай комитедтэй абалсажа, тэрэ комитедэй ябуулха үйлэ ба ушар шалтагаанинь мэдээд, таарамжатай хаань хоорондоо ябуулга үйлэдэхэ.

Байлдаанай арада хүдэлмэри хэжэ байһан хүбүүд тухай шуулганда айладхахада, шуулганай тогтооһонинь

сэрэгэй хүдэлмэридэ дуудагдажа Шэтэ ерээд байһан хүбүүдэй мүр олохын тухайда Намдаг Дэлэгэй, Ч. Бадмажабай хоёрые хунгаха ба гуйха. Буярадай саг зуурын комитеды Петроградай буярад хальмагай комитедтэ бэшэжэ, байлдаанай арада хүдэлмэрилэгшэднөө хэр туһа харижа байһые тодорхойлоод, хэрбээ тэдгээрэй байлдаанай арын хүдэлмэридэ ямаршье туһа үлэ үзүүлдэг хаань нютагтань бусаахы дээшэ хүргэлтэ болгохо.

Шуулганай түрүүлэгшэ Богданов

Шуулганай хэргые хүдэлэгшэ Ринчино

Шэтэдэ 1917 оной мартын 28 үдэртэ

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.63. Л.23об. Рукотись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

9
111

Handwritten text in a cursive script, likely a ledger or account book. The entries are organized into columns and rows, with some entries starting with "a" and others with "b". The text is densely packed and covers most of the page area.

Handwritten text on the left margin, possibly serving as a header or a specific entry label.

Продолжение документа № 2

Буряадай саг зуурын комитедһоо

Мүнөө боложо байһан саг тухай, урдын хуушан засаг түрье барижа байһан хаан эзэн хан шэрээһээ халижа, тэрэнэй министр һайд болон журам дээдэ зургаанай ноёд гушаалһаа гаргагдажа, гинданда оруулагдажа байна. ямар ушарһаа иимэ болобоб гэбэл, урдын засагыг барижа байгшад бээр зоноо гүйсэд үлэ хүмүүжүүлжэ, болбосоруулхата шахалта хэжэ, мүнөөнэй дэлхэйдэ үзэгдөөдүй эхэ эхэ байлдаанай боложо байхата, сэрэгэй хүнниг муугаар хоолтуулжа, хубсалуулжа, зэр зэбсэгыг дугаажэ, урдын засагыг баригшадтай журамынь дайсанһаа эдилгэ абажа, сэрэгэй нюуса бодомжонуудыг дайсанай гарта оруулжа, амндаралай алибаа юумыг хэмжээгүй үнэтэй болгожо, тэрэниг нясуулжа зүдэрүүлхэ, шадалгүй боложо, ахамадай оройе Германиин яһанай ноёд олоноор барижа, Ород оронниг хүсэгүй болгохыг даалгахыг тула, дайсаниг түргэн дараха аргагүй болоһон үйлэ ушарнууд ниилэжэ, албата бүхэн хордожо, саашаа дайлахыг аргагүй болоод, Гүрэнэй Дүүмэ түрүүтэй олон хүн һанал нэгэдэн, гансата хуушан засагыг доро дараһан бэлэй. 2-дугаар Николай хаанай хан шэрээдэ һуулганай найрта хэдэн олон хүн үхэһэниг мүнөө болоходо муу ёро үзэгдэһэн мэтэ боложо, энэ хаанай хан шэрээндэ һууһаар түрэ гүбхэнгүй, засагыг баригшад зоной һаналыг хайхаралгүй хэлтэгыгээр зэмэлжэ байһан. Бүхэниг һанаа һаа, үйлын үри эрьежэ (ерэбэ) ерэбэ гү гэжэ һанагдана. Мүнөө эрхэтэ зондоо этигэлтэй нюурнууд саг зуурын засаг түрье барижа байна. Саг зуурын засаг түрэ юун бэ гэхэдэ, засаг түрын урбаһан дарыда олон зоной һунгажа, ямар засаг түрье барихыг даалгагдаһан бэшэ, зүгөөр олон зонһоо һунгагдаһан Гүрэнэй Дүүмэ түрүүтэй энэ болоод байһан сагта саг зуурын засаг

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.63. Л.24. Рукопись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

Handwritten text at the top right, possibly a title or header.

Handwritten text in the middle right section.

Main body of handwritten text, consisting of several columns of cursive script.

Продолжение документа № 2

түрье барижа байхын зуура тэрэ хадаа бүхы Ород гүрэнэй яһа бүрийн зонһоо һунгалтын уладые дуудажэ, ехэ шуулган болгоно. Тэрэ шуулган Ород орондо ямар засаг түрэ тогтоохые зоной найдалгатанар зүблэжэ, дүгнэн олоод, гол заршам хуулиие тогтооно. Тиин энэ ехэ шуулганай дүгнэлгэ танай дээрэ саг зуурын засаг түрэ гэнэ. Энэ саг зуурын засаг түрэдэ Ород Уласай бүхы зон албата боложо ороод, бии шадалаар туһалалсана гэжэ гүрэнэй али али оронһоо мэдээсэжэ байна. Олон зоной нэгэдэһэн хүсэндэ дулдыдажа, Гүрэнэй Дүүмын захиргаае дүүргэхэ комитет ба саг зуурын засаг түрье баригшад мүнөө захиргаа ябуулжа байна. Тэрэ ехэ шуулганда зарлахаһаа урда Ород Уласай яһан бүрийн хүн алибаа ядаһан шадаһанаа элирүүлжэ, бүлэг бүлэгэй шуулга хэжэ, ямар засаг түрэ тогтоогоо һаа, олондо ашатай туһатай байха һые зүблэжэ, ямар заршам хуули гаргаа һаа, хүн амитан зобон тулингүй жаргажа, болбосоржо һуухань мүнөө олон зоной үзэмжэдэ хүргэгдөөд байна. Тиимэ тула тэрэ ехэ шуулганай болтор яран, эршэмтэйгээр олон зон гол һанамжала олоод, өөһэдын дундаһаа һунгагдаһан этигэмжэтэ түлөөнэй хүндээ заабаряа үгэхэ ёһотой болоод байна.

Шэтэ. 1917 оной мартын 20 үдэртэ

1917 оной мартын 28-нда

ГАРБ. Ф. 430. Оп. 1. Д. 63. Л. 24 об. Рукопись на монгольской письменности. Перевод Ж. Б. Бадагарова.

Handwritten text in Cyrillic script, likely a list or account. The text is written in a cursive style across approximately 25 lines. On the right side, there are handwritten numbers: '200000', '1219', and '96'. The document appears to be a ledger or a list of items, possibly related to a military or administrative context given the header.

Продолжение документа № 2

Саг зуурын буярадай комитедһоо

Урдын засаг түрые һунгаһан тухай

хэдэн зуун жэлдэ Ород ороние өөрын дураар гартаа барижа байһан хуушан засаг үмхиржэ, мүнөө хойшолонгүй унаба. Ород Уласай түүхые үзөө һаа, үни холоһоо өөртөө эрхэтэ хаан ба тэрэнэй засаг хадаа арад зоноо нигүүлэсэлгүй, эрдэмдэ гүйсэд һургалгүй, арад зоной газарые үсөөн сагаан яһатанай гарта үтэжэ, олон зоноо харанхыгаар байгуулжа /байлгажа/, үгытэй албата зоной хүзүүн дээрэ хүндэ бэхи бүхөөр һуугаад, амар жаргалан эдлэжэ һууһан бэлэй. Ядуушуу, үлэсхэлэн, үгытэй, харанхы, хөөрхы зоноо үмэглэгшэдые засагай ноёд гинданда хэдэн жэл хаажа хашажа, хайража саазалжа, сүлэжэ, амыень бүтлэжэ, хэлыень барижа байһан байна. Олон албата зонһоо хүндэ алба хуриахыел мэдээд, зоноо хүмүүжүүлхые умартаад, сэнгэн жаргаһан хуушан засагай хаан ноёд мүнөө хурыагдаба. Бидэ, Сибирь ороной заха хизаарай буряад, хадаа өөрын газар уһатаая Ород Уласай албата боложо байһаар хоёр зуун хорин жэл боложо байхын зуура мүргэл шажанаа хашагдажа, уг яһаа алдуужамди гэжэ айжа, мүн өөрын үнсэтэ газар уһаая алдуужамди гэжэ мүн айжа, эрдэмдэ болбосоруулагдангүй, боро гүбээе дабажа үзөөдүй, буруугай бэлшээрине хүсөөдүй һууһаар лэ байнабди. Энэ ядан гулин һууһымнай урда засагые эзэлэгшэнэр хайхаралгүй, харин харанхыгаар лэ һуужа засагай

ГАРБ. Ф.430. Оп.1. Д.63. Л.25. Рукопись на монгольской письменности. Перевод Ж.Б. Бадагарова.

山部三十一 への 御手紙 九 行

Handwritten cursive text in Japanese, written vertically from right to left. The text consists of approximately 25 columns of characters, including hiragana and kanji, typical of a personal letter from the Edo or Meiji periods.

Продолжение документа № 2

ноёдто доро хүгэдээн, хэлэхэ үгэгүй, эсэргүүсэхэ шадалгүй байһанда баяртай һууһан бололтой. Хэрбээ буряад зон тэстэшгүй ядарал үзэхэдөө баахан эсэргүүсэхын гэмдэг үзүүлээ һаань, урдын засаг хадаа хүсөөрөө сагтаа номогдоходог бэлэй. Энэ харанхы һүнийн муухай зүүдэгүй боложо, үүр сайжа, гэгээн сагаан наран мандаба. Буряад зоние та нимэ харанхы байдалы даража, олон зоной сэдхэлы ханаажа, амар жаргалангы хэн ерүүлбэб гээ һаа, олон зоной зобожо һууһы нигүүлсэжэ, бодисада сэдхэлтэ, олон зоной тула өөрын амн бэеы үргэжэ, гиндан түрмэдэ наһан гурхаруу (гуршада) хаагдажа, доромжолуулжа, бээ саазалуулжа байһан баатарлиг зүрхэтэ, зоноо амар амгалангаар жаргааха сэдхэлтэнэй хурса хурдан оюун иин олдобо. Иймэнэ олон зоной тулада нүгшэһэн, олон зоной тулада хэдэн жэлдэ гинданай оёрто хэбтэһэн баатарнуудта инаг зүрхэнһөө баясажа, таалал түгэсэгшэдтэ хойто заяандаа амар жаргалангы олохо болтогой, наһан түгэлдэр һууһан баатарнууд хадаа байлдажа олоһон шэнэ заршам засагы дээрэ үндэр үргэлсэхэ болтогой гэжэ хутаг гуйба.

Шэтэ. 1917 оной мартын 15-нда.

*ГАРБ. Ф. 430. Оп. 1. Д. 63. Л. 25об. Рукопись на монгольской письменности. Перевод
Ж.Б. Бадагарова.*